

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

מי מפחד מספסל?

בחדשנות בשני החיילים - עטויים אפוד מגן ובחגור נשק מלא - עומדים ליד ספסל נטוש בפאתי הבסיס וסורקים את האזור במבטיהם. "על מה בדיוק אתם שומרים?"

"אנחנו לא יודעים, המפקד", התנצל אחד מהם. "קיבלנו הוראה מהרס"ר ואנחנו מבצעים פקודה".

אלוף המשנה ביקש שיקראו לרס"ר, אך גם הוא לא ידע במה מדובר. הוא קיבל לידו את הבסיס יחד עם הספסל הריק ומסורת השמירה שעליו.

חקירה ארוכה הובילה לגילוי העובדה שכבר יותר מחמש עשרה שנה עומד הספסל הריק, לידו מתחלפות משמרות בנשק מלא בכוננות דרוכה ואף אחד מהמעורבים לא יודע להסביר למה.

אבל הייתה כתובת: הרס"ר שכיהן בזמן שהחלו משמרות השמירה, שכבר פרש לגמלאות, הוא זה שנתן את הפקודה.

הסקרנות בערה באלוף המשנה. הוא היה מוכרח להבין מי נתן פקודה לשמור על ספסל נטוש בחגור מלא ובאפוד מגן במשמרות בלתי פוסקות.

הוא נסע לביתו של הגמלאי, נקש בדלת והציג את עצמו. סיפר את הסיפור המוזר וביקש להבין: למה מבזבזים את כספי המיסים של האזרח בשמירה על ספסל חסר חשיבות?

"מה?! קפץ הגמלאי ממקומו בתדהמה, "חמש עשרה שנה עברו ואתה רוצה להגיד לי שהצבע הטרי עדיין לא התייבש???"

בספר 'בינה לעיתים' ביאר כוח מכוחות הנפש בציווי התורה: כיון שהיו ישראל משועבדים במצרים הייתה נפשם מדוכדכת מאוד ונכנעת למצרים. השעבוד הזה

"ההסתברות שתהיה פצה במטוס היא אחד לשני מיליארד", הסביר סטטיסטיקאי לחברו בכינוס מדעי נחשב.

"ואיך הגעת לפה?" התעניין החבר.

- "בטיסה".

"לקחת את הסיכון של אחד לשני מיליארד?! תהה החבר לנוכח היכרותו עם פחדיו של הסטטיסטיקאי מפצצות במטוסים.

- "ההסתברות הסטטיסטית שיהיו שתי פצצות על הטיסה שלי - היא כמעט בלתי מציאותית. לקחתי את הסיכון ועליתי לטיסה".

"ומי אמר לך שיהיו שתי פצצות? אולי הייתה רק אחת?" הקשה החבר בהיגיון.

- "פצה אחת לקחתי איתי בתיק"...

...

הגאולה כבר בפתח. המצרים מרוסקים ושבורים ותאריך היציאה קרב. ואז זה מגיע: צריכים לקחת שה לקרבן פסח, לשחוט אותו ולצבוע את משקופי הבתים והמזוזות בדמו.

בשביל מה? "והיה הדם לכם לאות על הבתים... וראיתי את הדם ופסחתי עליכם".

מאחר שאין הקב"ה צריך שום אות וסימן היכן נמצאים בני ישראל, מה הטעם שהצטוו ישראל למרוח מן הדם על המשקוף?

"מה בדיוק אתם עושים פה?" אלוף המשנה הביט

לשמור על ספסל נטוש

בשביל מי האות?

הוסר מעט מעט, אך ישראל היו צריכים להרגיש בני חורין היכולים להתנהג כטוב בעיניהם.

חירות מוחלטת!

...

אחת הדרכים הטובות להתמודד עם הפחד היא לגעת בו, לחוות אותו, למשש אותו. לראות שהדבר המפחיד אינו מפחיד באמת. בשביל זה צריכים לשלוח יד ולוודא האם 'הצבע התייבש'.

אולם לצד העידוד לגעת בפחד ולהתעמת איתו, מלמדת התורה שיש לעשות זאת בשלבים.

לא לנסות לפוגג את הפחד בכניסה חזיתית מרסקת של 'זבנג וגמרנו'. מוכרחים להתחיל מהקל אל הכבד, לקשור את השה למיטה, לקחת פסק זמן של כמה ימים, לאחר מכן לשחוט אותו ולצלול, לאחר מכן למרוח את הדם.

פחד הוא אמנם לא הגיוני, אבל הנה טיפ שאפשר לנסות לאמץ לפני שמפחדים ממהשהו: לכל אחד יש את פחדיו שלו, אנחנו מחזיקים 'פצצה' משלנו בתיק. אין שום צורך להקשיב לפחדים של אחרים ולהכביד איתם על הלב שלנו...

נִפְל פִּיחַד הַיְהוּדִים

לאחר מכן צריכים לעלות שלב: "ושחטו הפסח", לקחת את האלוהים הפועה ולשחוט אותו לעיני המצרים. אבל לא רק לשחוט; אם יש מצרי שלא הספיק לראות את השחיטה - צריכים לצלות את הקרבן, "כי אם צלי אש", ולתת לריח להתפשט בכל מצרים, ואף אחד לא יעז לציץ מחאה.

ואחרון חביב: "והיה הדם לכם לאות", למרוח מן הדם על המשקוף. לבזות את אלוהי מצרים עד קצה היכולת.

בשביל מה צריכים את כל זה? התשובה טמונה בגוף הפסוק: "והיה הדם לכם לאות", הקב"ה אינו צריך שום אות וסימן בשבילו. הנפש היא שצריכה לקבל שלושה 'אותות' וסימנים כדי לצאת מהכניעה לשעבוד ולהרגיש

"גם האיש משה גדול מאוד" (יא, ג)

העיר 'קרוסו בזאר' ('השוק על הנהר השחור', בתרגום מטטריט), בה כיהן הגאון רבי חיים חזקיהו מדיני - בעל ה'שדי חמד' - כרב, שוכנת בחצי האי קרים. צעיר לימים היה בעל ה'שדי חמד' כאשר הגיע לקרוסו בזאר לכהן כרב, בסך הכל בן עשרים ושתיים שנה.

במשך ארבעים וארבע שנים כיהן כרב יהודי המקום והעניק להם מאור תורתו שכל כך היה חסר במחוז נידח זה, עד שעלה לארץ הקודש.

ויהי היום ומושל אודסה הגיע לחצי האי קרים. בהגיעו לעיר קרוסו בזאר יצא ה'שדי חמד' לקבל את פניו כמנהיג הקהילה היהודית. המושל, שהתרשם מאוד ממראהו של רבי חיים חזקיהו - נפל על פניו, לאחר שקם מכריעתו ניגש ונשק ברטט את ידו של ה'שדי חמד'.

כאשר הזדמן מושל אודסה לאחר זמן לארמונו של הצאר אלכסנדר השלישי, התגלגלה השיחה על אודות העם היהודי. "אם אתה רוצה לראות בימינו אדם שנראה כמו אברהם יצחק ויעקב מהתנ"ך", אמר מושל אודסה לצאר הרוסי, "כדאי לך לבקר בקרים וללכת לראות את הרב היהודי של קרוסו בזאר"...

"כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו" (י, א)

מיליוני מצרים סובלים קרוב לשנה מהמכות שמבטיח משה והן מתקיימות בדיוק רב. משה גם מסביר בדיוק מה צריך לקרות כדי שהמכות ייפסקו: לשחרר את העברים.

בעידן שבו העולם מתפלג למפלגות ברורות, שבו לפעמים כל מה שיש לאנשים המשתייכים אליהן הוא רק שנאת הצד שכנגד, עולה התהייה כיצד במצרים לא הייתה מפלגת 'רק לא פרעה'!?

כיצד לא קמה מפלגה שפויה והכריזה שיש לפתוח עתיד מדיני חדש שיציל את מצרים על ידי שחרור בני ישראל!?

התשובה לשאלה כיצד לא היו מתנגדים לפרעה (לפחות לא כאלה שהסתפקו במחאה "הטרם תדע כי אבדה מצרים" ורצו לעשות משהו בפועל), נעוצה בלשון הפסוק "כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו".

אולם בדרך הטבע, מבאר בספר 'אלף המגן', שררה במצרים אווירת 'אויבו של אויבי - הוא ידידי'. שנאת המצרים לבני ישראל הייתה גדולה יותר משנאתם לפרעה, לכן הם בלעו את שנאתם כלפיו והסכימו למחירים הכבד ששילמה ארץ מצרים, ובלבד שהעברים לא יצאו לחירות...

{ במחשבה שנייה }

לא קפדי בהדיה

שמעון רוטשילד והודה לו בחום על האירוח. "בזכות החסד שגמלת עמי, קיבלת משמים עשירות רבה לך ולזרעך עד עולם", המתיק לאוזניו סוד. "דע לך שגם בשושלת של תורה - בנים תלמידי חכמים - רציתי לברכך, אך משמים דרשו להעמיד אותך בניסיון כדי לבחון אם ראוי אתה לכך. כאשר לא שלטת אמש ברוחך ודפקת עם המטאטא על התקרה כדי לזרוז אותי אל השולחן - איבדת הכל..."

...

בספר 'מור דרור' ביאר את הנחת תפילין דווקא על יד שמאל, בדרך רמז: לאורך שתי הפרשיות האחרונות, חזר ונשנה יסוד אחד: משה מבקש מפרעה לשלוח את ישראל, כביכול 'לוותר' על משהו ש'שייך' לו, ופרעה מתעקש. הוא נחוש להראות שגם החרטומים יכולים לעשות מופתים, ומסרב להתפעל גם כאשר הוא על סף מוות.

בני חביבי, אומרת התורה לכל יהודי, "והיה לאות על ידכה", תניח את התפילין דווקא על היד הכהה והחלשה, "כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים". יען כי פרעה לא היה נכון לוותר, לסגת בו מדבריו, והכביד את לבו - העניש הקב"ה את מצרים ב'חוזק יד'.

היכולת לוותר ולמחול גם אם אתה צודק, מצילה אותך מפני 'חוזק יד'. "כל המעביר על מידותיו - מעבירין לו על כל פשעיו" (ראש השנה יז.), ואם פשעים אין לו - אין סיבה להעניש אותו...

עבורו שעון מעורר חזק שכוון לשעת ארוחת הערב כדי 'להקיץ' את המתמיד מגרסתו ולסייע לו להגיע בזמן לאוכל.

לפעמים הצלצול עזר, אך ברוב הפעמים תאוותו של ה'חכם צבי' לעוד שורת גמרא - גרמה לו לאחר לארוחה.

באחד הימים פקעה סבלנותו של רוטשילד. כאשר ראה שאורחו המתמיד שוב איחר, נטל מטאטא

**באחד הימים
פקעה סבלנותו של
רוטשילד. כאשר ראה
שאורחו המתמיד שוב
איחר, נטל מטאטא
זרדים גדול והקיש בו
אחת ושתיים**

זרדים גדול והקיש בו אחת ושתיים על תקרת הבית, מתחת למקום לימודו של ה'חכם צבי'. בבושת פנים ירד רבי צבי הירש שלא שם לבו לזמן החולף והצטרף לבני הבית בסעודת הערב.

למחרת בבוקר נשמעו נקישות בדלת בית משפחת רוטשילד. משלחת מכובדת הגיעה מאחת הערים עם כתב רבנות עבור ה'חכם צבי', שמא ייאות לבקשתם להכתירו אלוף לראשם. רבי צבי הירש נענה בחיוב.

בטרם יצא את הבית, ניגש אל ר'

"והיה לאות על ידכה" (יג, טז)

בגמרא (מנחות לז.). דרשו חז"ל מצורת הכתיב של המילה 'ידכה' במקום 'ידך' - שיש להניח תפילין ביד שמאל, שהיא 'יד כהה', חלשה יותר.

מפרשי התורה ביארו באופנים שונים מפני מה ציווה הקב"ה להניח תפילין דווקא ביד שמאל, החלשה, ולא ביד ימין, שהיא החזקה והעיקר, ולכאורה לה המלוכה להתעטר בנזר שמניח הקב"ה בעצמו.

...

עושרה של משפחת רוטשילד היה אגדי. כדרכן של אגדות, נקשרו מספר גרסאות לתאר כיצד הגיע העושר לידי אבי המשפחה.

אחת מהן סיפרה על הגאון רבי צבי הירש אשכנזי, ה'חכם צבי', שנקלע לעירו של רוטשילד, וזה האחרון מיהר להזמין אותו להתאכסן בביתו ולהיות סמוך על שולחנו למשך ימים רבים.

אושרו של רוטשילד על הזכות הנדירה, היה נקטע לעתים תדירות למדי: ה'חכם צבי' שקע בתלמודו בקול גדול ובהתלהבות ושכח לרדת בזמן מהקומה השנייה לאכול עם בני הבית.

רוטשילד היה יָקָה אמיתי, מסודר וקפדן. ארוחת ערב משפחתית בשעה קבועה הייתה חוק בל יעבור וכל בני הבית צריכים לציית לחוק. גם האורחים.

ראה רוטשילד שאורחו צולל למימי התלמוד ושוכח עולם ומלואו, רכש

חֲשׁוּבָה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ם התורה

הכניסה לפרדס: "אל תאכלו ממנו נא" (יב, ט)

כאשר הגיע מלמד עם הילדים שלמדו לפניו לפסוק "אל תאכלו ממנו נא", תרגם עבורם את המושג 'נא' לשפה המדוברת: 'חצי בישול'.

שאל אחד הילדים: "היכן רואים שזו הכוונה?"

ענה המלמד: "אין 'נא', אלא לשון בקשה, ותפילה - כידוע - עושה מחצה. זהו שאמר הפסוק 'אל תאכלו ממנו נא' - כאשר הוא חצי מבושל..."

פשט: "וחגותם אותו חג לה' לדורותיכם חוקת עולם תחגוהו" (יב, יד)

בספר 'משך חכמה' הקשה: בשאר החגים בהם נכתב בתורה 'חוקת עולם' לא מופיע הציווי לחגוג את עצם היום 'חוקת עולם' אלא 'חוקת עולם לדורותיכם'. מה גם, שלא יוצדק לצוות את ישראל לחגוג את הפסח 'חוקת עולם' בהיותם בגלות, שכן מהגאולה היא במצרים - לא נשאר דבר.

מבאר ה'משך חכמה' שיש לקרוא את הפסוק כך "וחגותם אותו", החגיגה שלנו תהיה על "חג להשם", על כך שבחר אותנו לו לעם ונתן לנו את תורתנו.

אם כך נעשה, אזי "לדורותיכם", גם כאשר תהיו בגלות, עדיין "חוקת עולם תחגוהו", שכן רוממנו מכל לשון והפכנו לבני חורין אמיתיים העוסקים בתורה.

רמז: "וטבלתם בדם אשר בסף" (יב, כב)

בהמשך נותנת התורה טעם לנתינת הדם על המשקוף והמזוזות "ולא ייתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף", ומיד לאחר מכן (שם כד) נאמר "ושמרתם את הדבר הזה לחוק לך ולבניך עד עולם" ותמהו המפרשים: הרי לא הצטוו ישראל במצוות נתינת הדם מקרבן הפסח על דלתותיהם לדורות.

בספר 'יחי יהודה' מפרש בדרך רמז: עצה יש כאן לאיש ישראל הרוצה להישמר מהשפעת היצר הרע. כאשר הוא מקיים בעצמו "ולא ייתן המשחית לבוא", וכבר בעת שמנסה היצר לסדוק סדק דת בחומות הדת שלו, הוא הודף אותו ולא מניח לו אפילו בכהוא זה, אמרה התורה "ושמרתם את הדבר הזה לחוק", אם יהיה הדבר לך כחוק - ללא טעם - לא להעניק לו כניסה, יהיה הדבר שמירה "לך ולבניך".

דרש: "והיה לאות על ידך... למען תהיה תורת השם בפיך" (יג, ט)

בספר 'אבן שלמה' דרש סמוכים בלשון הפסוק, על פי שתי הקדמות: בספר 'זכות משה' הביא את דברי חז"ל (ברכות ו.) "נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו... 'ובזרוע עוזו' - אלו תפילין, שנאמר 'ה' עוז לעמו ייתן'". הרי שהתפילין נקראו 'עוז'. ממצוות הנחת תפילין, דרש בעל 'זכות משה', יש הוכחה שנקראו ישראל 'בנים' למקום. שהרי התפילין הן שרביטו של מלך, והמשתמש בשרביט המלך - חייב מיתה. אם נצטוו ישראל

בהנחת תפילין, על כרחך שהם בניו של הקדוש ברוך הוא, ולבנים מותר להשתמש בשרביט אביהם.

הקדמה נוספת: יש בראשונים שביארו את טענת מלאכי השרת (שבת פח:) "תנה הודך על השמים" שטענו מלאכי השרת שיש להם דין 'בר מצרא' לגבי התורה שנמצאת בשמים, וכי הם קודמים לבני האדם הנמצאים על הארץ.

כיון שראינו לגבי תפילין שנקראו ישראל 'בנים' למקום, בוודאי שאין למלאכים טענת 'בר מצרא' על התורה כלפי ישראל שהם בנים וקודמים להם. לפי האמור מבאר ה'אבן שלמה' באופן נפלא כיצד על ידי הנחת תפילין "והיה לאות על ידך" נזכה לתורה - "למען תהיה תורת ה' בפיך".

סוד: "פסח הוא להשם" (יב, יא)

"פסח הוא לה' - ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים" (רש"י).

פלא הדבר מפני מה דווקא בפסח הוצרך להזהיר שיהיו עבודותיו לשם שמים, וכי חלילה הייתה הווא אמינא להקריבו במחשבה אחרת?

בספר 'מאיר לארץ' ביאר על פי דברי רבנו האר"י הקדוש שבכל הקרבנות שהקריבו היו מותירים חלק כלשהו לסטרא אחרא, בסוד 'ואתה מחיה את כולם'. לכן הדגישה התורה בקרבן פסח "ראשו על כרעיו ועל קרבו... לא תותירו ממנו".

"פסח הוא להשם", כולו לגבוה!